

Silma Hervanta

18.

Suomen nuorison
kirjahyllyllä. N: 2.



KANSAN-

RUNOUTTA.

Pöimint

K. RAITIO.



H.F.

Porvoossa, 1887.
Werner Söderström.

SAKARIAS TUPELIUS'EN Lukemisia Lapsille.

Yhteensä noin 15 vihkoa, hinta 85 p. viikolta.

Kuvilla koristettu, helppohintainen painos.

~~~~~

Topelius'en „Lukemisia lapsille“ ovat kauvan olevat nuorten polvien elinpäivän aamu-unelmina, kaihuvina heille niinkuin ensimmäiset leivon sävelet lämpöisenä olon keväänä. — — Ovat muutkin sekä ennen Topeliusta että hänen jälkeensä kirjoittaneet lapsille, herättäneet heissä sydämmellistä teeskentelemätöntä naurua, saaneet pienoismmatkin kädet taputtelemaan, huokutelleet heidät unhottamaan kuivat läksyt näiden kirjojen rinnalla, joita ei koskaan kysellä, ja panneet häidät milloin ihastuksesta pauhamaan, milloin istumaan kuin sytytetyt kynttilät ihmetyksissään ja valveisissa unelmissaan. — — Mutta Topelius on antanut todellisille lapsille *enemmän kuin muut ja useampia laatua*: lauluja, leikkejä, satuja, opettavaisia historioita, joista opettajia ja opetusta ei näy rivien välistä, vaan ne kuitenkin hiipivät pienokaisten mieliin, kuitenkin pitävät heitä vakavasti kädestä, sekä lisäksi vuoropuheita ja näytelmiä, joita lapset mielellään panevat toimeen ja jotka heitä eivät kiusaa millään uusmuotoisilla läksyillä.“ — Sitä paitsi ovat Topelius'en „Lukemisia lapsille“ niin puhtaat, niin kristilliset, että kyllä huomaa Topelius'en kirjoittaessaan lapsille aina muistaneen, että *semmoisten on taivaan valtakunta.*

---

Valikoima

# Suomalaista kansanrunoutta.

Nuorison luettavaksi

poiminut

K. R.



PORVOOSSA,  
WERNER SÖDERSTRÖM.



PORVOOSSA 1887.  
G. L. SÖDERSTRÖMIN KIRJAPAINOSSA.

## I. Kaikille yhteisiä lauluja.

### Eriskummainen kantele.

Ne varsin valehtelevat,  
Tuiki tyhjeä panevat,  
Jotka soittoa sanovat,  
Arvelevat kanteletta  
Väinämöisen veistämäksi,  
Jumalan kuvoamaksi,  
Hauin suuren hartioista,  
Veen koiran koukkuluista;  
Soitto on suruista tehty,  
Murehista muovaeltu:  
Koppa päivistä kovista,  
Emäpuu ikipoloista,  
Kielet kiusoista kerätty,  
Naulat muista vastuksista.  
Sentä ei soita kanteleni,  
Ei iloitse ensinkänä,  
Soitto ei soita suosioksi,  
Laske ei laatuista iloa,  
Kun on huolista kuvattu,  
Murehista muovaeltu.

Kanteletar I. 1.

---

### Elkää ouostuko.

Otettiin minusta outo,  
Varsin virhi viskattiin

Minun lapsen lauluistani,  
 Pienen pilpatuksistani,  
 Minun liioin laulavani,  
 Pahasti pajattavani.  
 Vaan elkää hyvät imeiset  
 Tuota ouoksi otelko,  
 Jos mie lapsi liioin laulan,  
 Pieni pilpatan pahasti;  
 En ole opissa ollut,  
 Seisonut sepän pajassa,  
 Saanut ulkoa sanoja,  
 Loitompata lausehia;  
 Olen oppinut kotona,  
 Oman aitan orren alla,  
 Oman äitin värttinöillä,  
 Veikon vestoslastusilla,

Kant. I, 2.

---

### Miksi en laulaisi?

Laulavat Lapinki lapset,  
 Heinäkengät heittelevät  
 Hirven harvoilta lihoilta,  
 Petran pienen pallehilta;  
 Niin miks' en minäi laula,  
 Miks'ei laula meiän lapset  
 Ruoalta rukihiselta,  
 Suulta suurukselliselta?

Laulavat Lapinki lapset,  
 Heinäkengät heittelevät,  
 Vesimaljan juotuansa,  
 Petäjäisen purtuansa.  
 Niin miks'en minäi laula,  
 Miks'ei laula meiän lapset

Juomalta jyvälliseltä,  
 Oluelta ohraiselta?

Laulavat Lapinki lapset,  
 Heinäkengät heittelevät  
 Nokisilta nuotioilta,  
 Hiilisiltä hiertimiltä;  
 Niin miks' en minäi laula,  
 Miks' ei laula meiän lapset  
 Lavitsoilta lautaisilta,  
 Huonehilta honkaisilta?

Kant. I, 4.

---

Laula, laula kieli keito!

Laula, laula kieli keito,  
 Suu kurja sulin pakaja!  
 Etpä silloin laajoin laula,  
 Etkä aivan pitkin piuska,  
 Kun sa kuolet kurja kieli,  
 Katonet katala raukka;  
 Kun on suussa surman suitset,  
 Surman päitset pääläella,  
 Kaulassa Manalan kahle,  
 Tuonen ohjat olkapäillä.

Laula, laula kieli keito,  
 Suu kurja sulin pakaja!  
 Etpä silloin laajoin laula,  
 Etkä aivan pitkin piuska,  
 Kun viisin vyöteltänehe,  
 Kuusin kengiteltänehe,  
 Päälle lauan lasketahan,  
 Liina päälle liitetähän.

Laula, laula kieli keito,  
 Suu kurja sulin pakaja!  
 Etpä silloin laajoin laula,  
 Etkä aivan pitkin piuska,  
 Kun sa vieähän viluhun,  
 Pakkasehen paiskatahan,  
 Lauta alle, toinen päälle,  
 Kupehelle kummallenki.

Laula, laula kieli keito,  
 Snu kurja sulin pakaja!  
 Etpä silloin laajoin laula,  
 Etkä aivan pitkin piuska,  
 Tuonen tuopin tuomisilta,  
 Manan kannun kantamilta;  
 Kehnot siell' on tuopin tuojat,  
 Kannun kantajat katalat.

Laula, laula kieli keito,  
 Suu kurja sulin pakaja!  
 Etpä silloin laajoin laula  
 Etkä aivan pitkin piuska,  
 Kun sa suuni ruohon kasvat,  
 Kieleni heliän heinän,  
 Vatsani vihannan viian,  
 Kulmani oravikuusen.

Laula, laula kieli keito,  
 Suu kurja sulin pakaja!  
 Laula vaikka laskematta,  
 Ja heläjä heittämättä!  
 Jääpi suuta surmallenki,  
 Kieltä maassaki märätä,  
 Tuonen toukkien jyviä,  
 Manalan matojen syöä.



## Ei sanat sanoihin puutu.

Kyll' on maata kyntäjällä,  
 Ahoja ajelijalla,  
 Kangasta kävelijällä,  
 Vettä viljoin soutajalla,  
 Viel' on virttä laulajalla,  
 Runoja rupeajalla.  
 Ei sanat sanoihin puutu,  
 Virret veisaten vähene;  
 Ennen metsä puita puuttui,  
 Metsä puita, maa kiviä,  
 Ennenkuin runo sanoja,  
 Runon lapsi laululoita.  
 Sanasta sana tulevi,  
 Kypenestä maa kytevi,  
 Laulu päästä laajenevi,  
 Virsi veisaten venyvi.  
 Sitä suu pakaelevi,  
 Mitä mieli tietelevi,  
 Sinne laulaja menevi,  
 Kunne virsi viittoavi.  
 Tuhma lauluhun latovi,  
 Vierittävi virtehensä,  
 Mitä sylki suubun tuopi,  
 Vesi kielelle vetävi.  
 Tuosta tunnen tuhman virren,  
 Pitkä virsi tuhman virsi,  
 Kaksi kaunista sanoa,  
 Tahi ei täyttä kahtakana.  
 Viisas virren veisoavi,  
 Oppinut osaelevi,  
 Sanat saapi paikallehen,  
 Luottehet lomiamyöten;  
 Suu se syytävi sanoja,  
 Kieli luopi luottehia,  
 Niinkun ratsu jalkojansa,

Ori konsti koipiansa.  
 Viisas virren veisoavi,  
 Ajallaan lopettelevi;  
 Hyvä on laulu loppuvasta,  
 Lyhyestä virsi kaunis.  
 Mieli on jäämähän parempi,  
 Kun on kesken katkemahan.  
 Eipä koski kielaskana  
 Laske vettänsä loputen,  
 Eikä laulaja hyväinen  
 Laula tyyni taitoansa.

Kant. I, 9.

### Jos ma lauluille rupean.

Jos ma lauluille rupean,  
 Virrentöille työnteleme,  
 Laulan pihlajat pihalle,  
 Tammen keskitanhualle,  
 Tammelle tasaiset oksat,  
 Joka oksalle omenan,  
 Omenalle kultapyörän,  
 Kultapyörälle käkösen;  
 Kun käki kukahtelevi,  
 Kultra suusta kuohahtavi,  
 Vaski leuoilta valuvi,  
 Kultaisehen kuppisehen,  
 Vaskisehen vakkasehen,  
 Ilman maahan vieremättä,  
 Rikoille ripoamatta.  
 Siitä tammen taittelemma,  
 Pihlajat pirottelemma,  
 Tyvet teemmä tynnyriksi,  
 Latvat laivan mastiloiksi  
 Kesken kestipöytäsiiksi,  
 Pikariksi pienet oksat.

Kant. I, 10.

## Muinainen käkeni.

Kukkui muinainen käkeni,  
 Entinen ilokäkeni,  
 Kukkui illat, kukkui aamut,  
 Kerran keskipäivälläki,  
 Syänyöllä sylkytteli.  
 Jo on kuollut kuusi vuotta,  
 Kaonnut kaheksan vuotta,  
 Viety entinen iloni,  
 Syöty kullan kukkujani.  
 Mikä söi minun käkeni,  
 Kuka kullan kukkujani  
 Kun ei kuulu kukkuvaksi,  
 Illalla iloitsevaksi,  
 Päivän laskun laulavaksi,  
 Minun iltani iloksi,  
 Huomeneni huopeheksi,  
 Aina aikani kuluksi;  
 Jott' ei ois illoilla ikävä,  
 Ei apia aamuisilla.

Kant. I, 17.

## Kyll' on kystä aitassani.

Tule meille Tuomas kulta!  
 Tuopa joulu tullessasi!  
 Tule kekri, jouvu joulu,  
 Sekä pääse pääsiäinen;  
 Kyll' on kystä aitassamme,  
 Paljo pantua eloa,  
 Sirkan reisi, paarman jalka,  
 Peiposen peräpakara,  
 Sammakon sakarivarvas,  
 Sisiliskon silmäpuoli.

Kant. I, 23.

## Erotus mielillä.

Miten on mieli miekkoisien,  
 Autuallisten ajatus? —  
 Niin on mieli miekkoisien,  
 Autuallisten ajatus,  
 Kun keväinen päivän nousu,  
 Aamun armas aurinkoinen.  
 Mitenpä poloisten mieli,  
 Kuten allien ajatus? —  
 Niinpä se poloisten mieli,  
 Niinpä allien ajatus,  
 Kun syksyinen yö pimiä,  
 Talvinen on päivä musta;  
 Minun on mustempi sitäi,  
 Synkiämpi syksy-yötä.

Kant. I, 25.

---

## Armottoman osa.

Alahan' on allin mieli  
 Uudessa vilua vettä,  
 Alempana armottoman  
 Käyessä kylän katua.  
 Vilu on vatsa varpusella  
 Jääöksällä istuessa,  
 Vatsani minun vilumpi  
 Astuessani ahoja.  
 Syän kylmä kyyhkysellä  
 Syöessä kylän kekoa,  
 Kylmempi minun sitäi  
 Jäävesiä juoessani.

Kant. I, 26.

---

## Muinaiset ajat paremmat.

Ajattelen aikojani,  
 Muistan muita päiviäni,  
 Parempia päiviäni,  
 Entistä elantoani.  
 Muin' oli ajat paremmat,  
 Päivät kaikki kaunihimmat,  
 Päivän laskut laupiaammat,  
 Koriimmat huomenkoitot.  
 Toisin silloin touko kasvoi,  
 Toisin maa orahan otti.  
 Silloin nousi nuoret heinät,  
 Kun ma nousin nuorukainen;  
 Silloin kasvoi kaikki kaislat,  
 Kun ma kasvoin kaunis lapsi.  
 Kasvoin koissa korkiassa,  
 Ylenin ylituvissa,  
 Kaunihilla kannikoilla,  
 Liiioilla lihamuruilla.  
 Vaan tuli surma suutimaton,  
 Kesken yötä kenkimätön,  
 Pois otti minun poloisen,  
 Kauas kantoi Karjalasta  
 Näille ouoille oville,  
 Veräjille vierahille,  
 Jossa harvoin päivä paistoi,  
 Harvoin kuutamet kumotti;  
 Harvoin on kuultu kuikan ääni,  
 Harvoin kaakkurin kajatus;  
 Harvoin on hauki vierahana,  
 Siika ei sinä ikänä,  
 Lohen poik' ei polvenahan.  
 Niinpä nyt tätä nykyä,  
 Tällä tuhmalla iällä  
 Sijan tieän kussa synnyin,  
 Kanssa kaiken, kussa kasvoin,

En tieä sitä sijo,  
 Kussa kuolo kohtajavi,  
 Hengen loppu loukahtavi  
 Näillä ouoilla ovilla,  
 Veräjillä vierahilla.

Kant. I, 32.

### Korpi kurjalla kotina.

Kotihinsa muut menevät,  
 Majoillensa matkoavat,  
 Kurjal' ei ole kotia,  
 Katalalla kartanoa;  
 Korpi kurjalla kotina,  
 Salo sauna vaivaisella.  
 Moni on päivä päätön päivä,  
 Usiampi einehetön;  
 Ilta ainaki tulevi,  
 Yö etehen ennättävi,  
 Moni tuikkavi tulonen,  
 Vilkuttavi valkiainen.  
 Ei ole turvoa tulesta,  
 Valkiaisesta varoa,  
 Turvoa tuhoistakana,  
 Vaivaistakana varoa.  
 Tuikkaen tuli palavi,  
 Vilkutellen valkiainen  
 Eessä lapsen armottoman,  
 Kohalla kovaosaisen.  
 Noin tunsi tulen isäntä,  
 Virkkoi valkian pitäjä,  
 Tuvallinen tuumoavi,  
 Ja sanovi saunallinen:  
 „Pois turvaton tuvasta,  
 Armoton katoksen alta!  
 Tuulen vieä turvatonta,

Ahavaisen armotonta,  
 Varatonta vastarannan."

Kant. I, 36

### Kuolisinko koito raukka.

Kuusen juuret kuivettuvat,  
 Vaan ei kuivu kyyneleni;  
 Meret suuretki sulavat,  
 Ei sula minun suruni.  
 Mitä voin minä poloinen,  
 Kuta taian kurja raukka  
 Tämän suuren huolen kanssa  
 Ja suuren surun keralla;  
 Suru särkevi syämen,  
 Huoli vatsan halkasevi.  
 Tulisiko kevätki kerran,  
 Talven kanta katkiaisi,  
 Ehkä koito kuolisinki,  
 Katkaisinko katala —  
 Lehti puuhun, ruoho maahan,  
 Minä marras maan rakohon,  
 Minä toukka Tuonelahan,  
 Minä tuima turpehesen.

Kant. I, 42.

### Sortunut ääni.

Mikä sorti äänen suuren,  
 Äänen suuren ja sorian,  
 Äänen kaunihin kaotti,  
 Jok' ennen jokena juoksi,  
 Vesivirtana vilasi,  
 Lammikkona lailatteli? —

Suru sorti äänen suuren,  
 Äänen suuren ja sorian,  
 Äänen armahan alenti;  
 Jott' ei nyt jokena juokse,  
 Vesivirtana vilaja,  
 Lammikkona lailattele.

Kant. I, 57.

### Ikuinen suru.

Käki kukkua käkesi  
 Maalle tälle tultuansa,  
 Lintu lauloa lupasi  
 Lennettyänsä leholle.  
 Kuku, kuku kultalintu,  
 Laulele hopialintu,  
 Jott' on aikani kuluisi,  
 Sekä viikko vierähtäisi,  
 Sulaisi syän suruinen,  
 Hautuisi haluinen rinta.  
 Ei multa sinä ikänä,  
 Poloiselt' ei polvenani  
 Suru syömestä katoa,  
 Mure mielipuolestani.  
 En minä sinä ikänä,  
 En poloinen polvenani  
 Surutont' en suuta syötä,  
 Varutonta vartta suori,  
 Kanna päätä kaihotonta,  
 Ikävätöntä elätä.

Kant. I, 58.

### Vähä ilo emottomalle käestä.

Käki kukkui kuusikossa,  
 Käki kukkui, lintu lauloi,



Kukkui muien kuultavaksi,  
 Autuallisten iloksi,  
 Ei minulle milloinkana,  
 Ei kuku ajasta siitä,  
 Kun kerran emoni kuoli,  
 Kaatui kaunis kantajani.  
 Elköhön emoton lapsi,  
 Elköhön sinä ikänä  
 Kauan kuunnelko käkeä  
 Päivän puolelta mäkeä:  
 Kun käki kukahtelevi,  
 Niin syän sykähtelevi,  
 Syän syytyvi tulelle,  
 Pää palolle paukahtavi.  
 Elköhön emoton lapsi,  
 Elköhön sinä ikänä  
 Kuunnelko kevätkäkeä  
 Pohjan puolelta mäkeä:  
 Itku silmähän tulevi  
 Veet poskille valuvi,  
 Heriämmät hernet-aarta,  
 Paksummat pavun jyveä;  
 Kyynärän ikä kuluvi,  
 Vaaksan varsi vanhenevi,  
 Kuultua kevätkäkösen.

Kant. I, 61.

### Pimiä isoton pirtti.

Oli mulla muoto muinen,  
 Oli muoto muien rinnan,  
 Kun ma notkuin nuorempana,  
 Kasvoin heinän karvallisna.  
 Hyvä oli lapsen lassa olla  
 Hyvän vanhemman varassa;  
 Ikävä isättä olla,

Outo äitittä eleä,  
 Vaiva suuri vanhemmatta:  
 Pimia isoton pirtti,  
 Vaikka päivä paistakohon,  
 Sokia emoton soppi,  
 Vaikka kuu kumottakohon

Kant. I, 62.

### Ohoh kullaista kotia!

Lämmin paita liinainenki  
 Oman äitin ompelema;  
 Vilu on vaippa villainenki  
 Vaimon vierahan tekemä.

Lämmin on emosen sauna  
 Ilman löylyn lyömättäki;  
 Kylmäpä kyläinen sauna,  
 Vaikka löyly lyötäköhön.

Koria kotoinen leipä,  
 Jos on täynnä tähkäpäitä;  
 Vihavainen vieras leipä,  
 Vaikka voilla voituohon.

Villainen emosen vitsa,  
 Ruokoinen isosen ruoska,  
 Joskon viikon virpokohon,  
 Rupeaman ruoskikohon;  
 Vitsa vierahan verinen,  
 Kyläläinen kynnäppäinen,  
 Josko kerran iskeköhön,  
 Tahi puolen koskekohon.

Ohoh kullaista kotia  
 Armasta ison eloa!  
 Jos oli leipeä vähempi,

Niin oli unta viljemmältä;  
Ei toruttu torkunnasta,  
Makoomasta ei manattu.

Kant. I, 75.

---

### Kummaistako kuuleminen.

Kukkuipa käkeä kaksi  
Kahen puolen korpinotkon;  
Satuin noita kuulemahan —  
Hyv' oli kuulla kummaistaki.  
Lauloi kaksi laulajata  
Kahenpuolen pöytälaian;  
Satuin noita kuulemahan —  
Hyv' oli kuulla kummaistaki.  
Riiteli kälyistä kaksi  
Kahenpuolen kaalimaljan;  
Kummaistako kuuleminen? —  
Lemmon kuultavat molemmat.

Kant. I, 82.

---

### Toisin ennen, toisin eilen.

Toisin ennen, toisin eilen,  
Toisinpa tätä nykyä;  
Toisin ennen toimi käski,  
Toisin ennen työ opetti.  
Toimi käski tonkimahan,  
Maa väkevä vääntämähän,  
Ei kun nyt tätä nykyä,  
Elon entisen lopulla.  
Eip' on maaten maa pietty,  
Istuen isosen pelto;  
Ei suannut suuri pelto,

Maa ei sallinut savinen  
 Miestä verkaista vaolla,  
 Koriata kuokan päässä,  
 Piian pitkiä hameita,  
 Sukan vartta valkiata.  
 Nyt tämä nykyinen kansa,  
 Sekä kansa kasvavainen  
 Maaten maitansa pitävät,  
 Penkin päässä peltojansa;  
 Syövät maansa makkaroina,  
 Itroina isonsa pellon.

Kant. I, 86.

### Väinämöisen sanoja.

Läksi veljekset vesille,  
 Emon lapset lainehille;  
 Kielti vanha *Väinämöinen*,  
 Epäsi suvannon sulho,  
 Kielti kolmesta pahasta:  
 Vesillä viheltämästä,  
 Lainehilla laulamasta,  
 Venehessä vieremästä,  
 Purressa parahtamasta.

Oli veljekset vesillä,  
 Emon lapset lainehilla;  
 Kielti vanha *Väinämöinen*  
 Epäsi suvannon sulho,  
 Kielti kolmesta pahasta:  
 Suolimasta siian suolta,  
 Häuin vuolta vuolimasta,  
 Syömästä kalankutuja.  
 Noin se virkkoi *Väinämöinen*,  
 Ennensyntynyt pakasi,  
 Nuoremmalle veiollensa:

„Ei sinun pitäisi syöä,  
 Ei sinun, ei muienkana,  
 Siian suolta, hauin vuolta,  
 Ahvenen alaista puolta,  
 Kuujasen kutumätiä.“

Tuli veljekset vesiltä,  
 Emon lapset lainehilta;  
 Kielti vanha *Väinämöinen*,  
 Epäsi suvannon sulho,  
 Kielti kolmesta pahasta:  
 Yksin öillä kulkemasta,  
 Humalassa huutamasta,  
 Maantiellä makoamasta,  
 Syänyöllä soutamasta.  
 Vaan ei kiellyt *Väinämöinen*,  
 Evännyt suvannon sulho,  
 Hukkuvata huutamasta,  
 Kuollutta makoamasta.

Kielti vanha *Väinämöinen*,  
 Epäsi suvannon sulho,  
 Atroa poron perästä,  
 Lapinmaasta taikinoa;  
 Kielti uimasta uhalla  
 Veikan vettä suotamasta.

Kielti vanha *Väinämöinen*,  
 Epäsi suvannon sulho,  
 Kukkaroa paikattua  
 Vyöltä miehen naimattoman;  
 Kielti työtöntä taloa,  
 Toukkoa tekemätöntä.

Kielti vanha *Väinämöinen*,  
 Epäsi suvannon sulho,  
 Kielti maata miehetöntä,  
 Kirvehetöntä kyleä,

Eloa emännätöntä,  
Koiratonta kartanoa.

Vielä kielti *Väinämöinen*,  
Epäsi suvannon sulho,  
Kullalle kumartamasta,  
Hopialle horjumasta,  
Vanhan nuorta tahtomasta,  
Kaunista käkeämästä.

Sanoi vanha *Väinämöinen*,  
Nuoremmalle veiollensa:  
Kaunis on kattila tulella,  
Vaikka vettä kiehekohon;  
Hyvä mieli miehen päässä,  
Vaikka ilman istukohon —  
Väki ei väännä hartioita,  
Säre ei mieli miehen päätä.

Sanoi vanha *Väinämöinen*,  
Nuoremmalle veiollensa:  
Hoiia hongaista venettä,  
Hoiia hongan vestäjätä;  
Pah' on orja palkatonna,  
Paha paljon palkan kanssa —  
Osallahan mies elävi,  
Koira toisen kohtalolla.

Sanoi vanha *Väinämöinen*,  
Nuoremmalle veiollensa:  
Suo vilja vihattavalle,  
Rahat raukoteltavalle! —  
Hullu saapoa vihaavi,  
Siitä saapi saamatonki,  
Viha viepi viljan maasta,  
Kateus kalan veestä.

Sanoi vanha *Väinämöinen*,  
Nuoremmalle veiollensa:

Aina auttavi Jumala,  
 Ajan kunki katkasevi;  
 Viipyen erät paremmat,  
 Kauan ollen kaunihimmat —  
 Harvoin syötti harva verkko,  
 Silloin suurilla kaloilla.

Sanoi vanha *Väinämöinen*,  
 Nuoremmalle veiollensa:  
 Jumalass' on juoksun määrä,  
 Ei miehen ripeyessä;  
 Juokseva johonki saapi,  
 Käypä kauas kerkiävi —  
 Usein käypi käypä härkä,  
 Kun jo hengästyi hevonen.

Sanoi vanha *Väinämöinen*,  
 Nuoremmalle veiollensa:  
 Sitä kuusta kuuleminen,  
 Jonka juuressa asunto;  
 Kiitä muille muita maita,  
 Itselle omia maita —  
 Omat maat makuisimmat,  
 Omat metsät mieluisimmat.

Sanoi vanha *Väinämöinen*,  
 Nuoremmalle veiollensa:  
 Väli on väätyllä vitsalla,  
 Väli vääntämättömällä:  
 Mies tulevi neutusta,  
 Koira neuomattomasta —  
 Tieto ei miestä tieltä työnnä,  
 Neuo syrjähän syseä.

Sanoi vanha *Väinämöinen*,  
 Nuoremmalle veiollensa:  
 Soisin Suomeni hyväksi,  
 Karjalani kaunihiksi;

Hyvin aina elettaväksi,  
 Kunnialla kuoltavaksi —  
 Laiskat Lappihin menevän,  
 Muut veltot Viron vesille.

Kant. I, 90.

### Lintujen keräjät.

Köyhä mies ketoa kynti,  
 Sekä kynti, jotta kylvi,  
 Kylvi kymmenen jyveä,  
 Kynti kymmenen vakoa.  
 Siihen lintuja sikesi,  
 Kasvoi paljo peiposia;  
 Hakahti harakat siinä,  
 Sekä närhit näppäsivät,  
 Kävi sirkut sissimässä,  
 Varpuset varastamassa.

Pajulintu palkulainen  
 Äkättihin, keksittihin,  
 Vievän viimeistä jyveä,  
 Reunimmäistä reutoavan.

Nuorittihin, käärittihin,  
 Pieksettihin, pyntättihin,  
 Lyötiin, lytistettihin,  
 Jaloin päällä pyörittihin;  
 Vesi silmästä sirusi,  
 Veri vaivaisen nokasta.

Keräjihin käytettihin,  
 Laitettiin lain etehen.

Kurki lintujen kuningas  
 Itse istui tuomariksi,



Laklat lautamiehiksi,  
Valamiehiksi varikset.

Kurki huuti kulkustansa,  
Kajahutti kaulastansa:  
„Ootko ottanut jyviä  
Köyhän miehen kynnökseltä?“

Pajulintu palkulainen  
Siihen vastaten sanovi:  
„Söin minä jyveä kaksi  
Kovin äiä kun on kolme.“

Kurki kulkkunsa kurotti  
Yli pöyän lausumahan:  
„Kosk' oot ottanut jyviä,  
Käynyt kurja sissimässä,  
Köyhän miehen kynnöksellä,  
Kynnöksellä, kylvöksellä;  
Niin ei saa sääliä varasta —  
Tahi korvat karsitahan,  
Tahi kaula katkotahan,  
Pää poikki jätitetähän.“

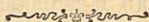
Pääskyläinen pieni lintu  
Se lausui laen rajasta:  
„Varastat sinäki kurki,  
Otat otria oloksi,  
Rukeita mielen määrin,  
Kannat kauranki jyviä.“

Kurki lasi suuren kulkun,  
Parkasi pahan sävelen,  
Pääskyselle pienimmälle:  
„Oonko mie varastanunna  
Köyhän miehen kylvöksestä?  
Taian mie ilmanki eleä  
Köyhän miehen kylvöksettä;  
Lennän synkkähän salohon,

Siellä riivin rikkahia,  
 Katkon kaurahalmehia,  
 Tahi syön marjoja metsästä,  
 Kaivan suolta karpaloita.“

Lausui pääsky pieni lintu:  
 „Vaan minäpä en varasta;  
 Olen ihmisten ilona,  
 Riemu kaiken ristikansan,  
 Saattelen suven sanoman,  
 Laitan päivän lämpimämmän.“

Kant. I, 91.



## II. Paimenlauluja.

Mipä paimenten olla?

Mipä meiän paimenien,  
Kupa karjan kaitsijoiin? —  
Ei ole paha paimenien,  
Pah' ei karjan kaitsijoiin;  
Kiikumma joka kivellä,  
Laulamma joka mäellä,  
Joka suolla soittelemma,  
Lyömmä leikkiä aholla,  
Syömmä maalta mansikoita,  
Ja juomma joesta vettä.  
Marjat kasvon kaunistavi,  
Puolukat punertelevi,  
Vesi ei voimoa vähennä,  
Jokivesi ei varsinkana.

Kant. I. 171.

Missä armahani?

Miss' on, kussa minun hyväni,  
Miss' asuvi armahani,  
Missä istuvi iloni,  
Maalla kulla marjaseni? —  
Kuulu ei ääntävän ahoilla,  
Lyövän leikkiä lehoissa,  
Ei kuulu saloilta soitto,

Ei kukunta kunnahilta.  
 Oisko armas astumassa,  
 Marjani matelemassa,  
 Oma kulta kulkemassa,  
 Valkia vaeltamassa;  
 Toisin torveni puhuisi,  
 Vaaran rinnat vastoaisi,  
 Saisi salot sanelemista,  
 Joka kumpu kukkumista,  
 Lehot leikkiä pitäisi,  
 Ahot ainoista iloa.

Kant. I. 173.

### Armahan kulku.

Täst' on kulta kulkenunna,  
 Täst' on mennyt mielitietty,  
 Tästä armas astununna,  
 Valkia vaeltanunna;  
 Täss' on astunut aholla,  
 Tuoss' on istunut kivellä.  
 Kivi on paljo kirkkahampi,  
 Paasi toistansa parempi,  
 Kangas kahta kaunihimpi,  
 Lehto viittä lempiämpi,  
 Korpi kuutta kukkahampi,  
 Koko metsä mieluisampi,  
 Tuon on kultani kulusta,  
 Armahani astunnasta.

Kant. I. 174.

### Enkö minäki toivoisi.

Lintu lauleli lehossa,  
 Pieni lintu pensahassa,

Kullaistansa kuikutteli,  
 Marjaistansa maanitteli,  
 Armahaistansa halasi;  
 Enkö mie poloinen raukka  
 Tuota toivoisi enemmän,  
 Halajaisi hartahammin,  
 Kullaistani kulkevaksi,  
 Marjaista matelevaksi?  
 Tule tänne, pieni lintu,  
 Lennä tänne, lintu rukka,  
 Haastele halusi mulle,  
 Ikäväsi ilmoittele;  
 Mie sanon sinulle jällen,  
 Haastan mielihaikiani.  
 Sitte vaihamma vajoja,  
 Kahenkesken kaihojamme.  
 Lennä, lennä lintu rukka,  
 Lennä, pieni pääsky rukka,  
 Lennä minun kaulalleni,  
 Käy käsivarrelleni;  
 Siinä säilyt sie paremmin,  
 Olet onnella hyvällä,  
 Olet kun kullan kukkarossa,  
 Asut kun armahan povessa.

Kant. I, 175.

### Jo tulen kotihin.

Jo tulenki, jo tulenki,  
 Jo tulenki kotihini;  
 Joko on kylpy joutununna,  
 Joko saatu saunavettä,  
 Sekä vastat valmihina?  
 Onko huttu keitettyinä,  
 Puohtimella peitettyinä,  
 Voita päälle heitettyinä;

Onko lusikat ääressä,  
 Maitokupit vieressä?  
 Ptru *Kirjo*, ptru *Karjo*,  
 Ptruko haikia *Haluna!*  
 Jo on Kirjo kiini pantu,  
 Karjo kaarehen rakettu,  
 Haluna hakahan saatu;  
 Jo nyt jouvunki tupahan,  
 Jo tulenki, jo tulenki,  
 Jo tulenki, jo, jo.

Kant. I 182.

### Juoksin, juoksin joen vartta.

Juoksin, juoksin joen vartta,  
 Katsoin ylös, katsoin alas;  
 Ylähällä päivä paistoi,  
 Alahalla veno souti.  
 Kenenpä se veno souti? —  
 Taattoseni veno souti;  
 „Ota taatto venosehesi!“

„Ei tytär veneesen pääse;  
 Tämä ranta raisu ranta,  
 Tämä vesi muakas.“

Juoksin, juoksin joen vartta,  
 Katsoin ylös, katsoin alas;  
 Ylähällä päivä paistoi,  
 Alahalla veno souti.  
 Kenenpä se veno souti? —  
 Maammoseni veno souti;  
 „Ota maammo venosehesi!“

„Ei tytär veneesen pääse;  
 Tämä ranta raisu ranta,  
 Tämä vesi muakas.“

Juoksin, juoksin joen vartta,  
 Katsoin ylös, katsoin alas;  
 Ylähällä päivä paistoi,  
 Alahalla veno souti,  
 Kenenpä se veno souti? —  
 Veikkoseni veno souti;  
 „Ota veikko venosehesi!“

„Ei sikko veneesen pääse;  
 Tämä ranta raisu ranta  
 Tämä vesi muakas.“

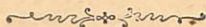
Juoksin, juoksin joen vartta,  
 Katsoin ylös, katsoin alas;  
 Ylähällä päivä paistoi,  
 Alahalla veno souti.  
 Kenenpä se veno souti? —  
 Siskoseni veno souti;  
 „Ota sikko venosehesi!“

„Ei sikko veneesen pääse;  
 Tämä ranta raisu ranta,  
 Tämä vesi muakas.“

Juoksin, juoksin joen vartta,  
 Katsoin ylös, katsoin alas;  
 Ylähällä päivä paistoi,  
 Alahalla veno souti.  
 Kenenpä se veno souti? —  
 Sulhoseni veno souti:  
 „Ota sulho venosehesi!“

„Tule tyttö veneeseni;  
 Täm' ei ranta raisu ranta,  
 Ei tämä vesi muakas.“

Kant. I, 187.



### III. Lasten laulu.

#### Luojan kukku.

Luojan kukku, kultahelkka!  
Kuku mulle kultiasi,  
Kuku mulle, kuku muille,  
Kuku kaikelle kylälle;  
Kuku kultia kujille,  
Hopehia tanhuille,  
Vaskia vajojen päihin,  
Tien vierihin tinoja.

Luojan kukku, kultahelkka!  
Kuku vielä kerta, toinen;  
Kuku meiän kuulijoita  
Laita meiän laulajoihin,  
Kuulijat kukalle kullin,  
Laulajat lehelle lemmin,  
Mie itse remorekehen,  
Virret väkkärän väkehen.

Kant. I, 238.

---



#### IV. Tyttöin lauluja.

Kuluu ikä laulamattaki.

Noin sanoi minun emoni,  
Varotteli vanhempani:  
„Elä lapsi paljo laula,  
Tytär tyhjiä sanele;  
Ikä kultainen kuluvi,  
Aika armas rientelevi,  
Sinun lapsen lauluissasi,  
Kurjan kukkumaisissasi.“  
Vaan ellös emoni surko,  
Valitelko vanhempani,  
Iän kultaisen kulusta,  
Armahan ali menosta,  
Minun lapsen lauluissani,  
Pienen pilpatuksissani! —  
Ikä kuitenkin kuluvi,  
Aika armas rientelevi,  
Jos en laula polvenani,  
Hyrehi sinä ikänä;  
Aika kultainen kuluvi,  
Päivä kaunis karkelevi,  
Ilman lintujen ilosta,  
Varvuisten visertämistä.

Kant. II, 1.

## Meistä kasvavi kananen.

Kukkuome me kähköset,  
 Laulaome me latoiset,  
 Kun yhen emosen lapset,  
 Yhen hanhen hautelemat,  
 Yhen sorsan suorittamat,  
 Yhen peiposen pesemät.

Kukkuome me kähköset,  
 Laulaome me latoiset;  
 Meist' on hanhi hautumassa,  
 Meistä joutsen joutumassa,  
 Sorsanen sorenemassa,  
 Vesilintu vertymässä.

Kukkuome me kähköset,  
 Laulaome me latoiset,  
 Meistä kasvavi kananen,  
 Ylenee ylen hyvänen,  
 Monen miehen mielitietty,  
 Yhen miehen varren vasta.

Kukkuome me kähköset,  
 Laulaome me latoiset;  
 Orahall' on onnen touot,  
 Ripsellä Kalevan riistat,  
 Ohrat päättä ottamassa,  
 Pavut pienellä palolla.

Kukkuome me kähköset,  
 Laulaome me latoiset;  
 Isoni luvan lupasi  
 Seitsemäksi vuotoseksi,  
 Suntak-iltaset ilota,  
 Päivänlaskut lallatella.

## Onpa tietty tietyssäni.

Onpa tietty tietyssäni,  
 Mesimarja mielessäni,  
 Lempilintu liitossani,  
 Sinisorsa suojassani,  
 Jok' on mieltynyt minuhun,  
 Minä mieltynyt hänehen;  
 Hänell' on ihanat silmät,  
 Minulla syän suloinen.  
 Ei hän heittänyt minua,  
 Eikä yksin jättänyttä;  
 Omaksens' on ottanunna,  
 Kullaksensa kutsununna,  
 Kaunoksensa katsonunna,  
 Valkiaksensa valinnut.  
 Niin minä hänessä riipun,  
 Sekä riipun, jotta kiikun,  
 Niinkun lintu lehtipuussa,  
 Kuusen oksalla orava.

Kant. II, 31.

---

## Mitä laiha laulannasta.

Lauloin ennen lassa ollen,  
 Paljo mieletön pakisin,  
 Ilman lintujen iloksi,  
 Pääskyjen huvitteheksi;  
 En nyt laula, enkä taia,  
 En paljo pakaja'kana.  
 Mitäpä laiha laulannasta,  
 Ja kurjan kukunnastani —  
 Suu kuluvi kuppiloille,  
 Kieli mässäksi menevi,  
 Eik' oo kulta kuulemassa,

Oma armas oppimassa;  
 Vieras kulta kuuntelevi,  
 Mies outo opitteleksen.  
 Ei ole minulla täällä,  
 Tällä rannalla rakasta,  
 Tällä puolla puolisoa;  
 Minun on kulta tuonnempana,  
 Etähämpänä omani,  
 Tuntemass' on tuulen teitä,  
 Arvoamassa ahavan. —  
 Tuollapa minun omani,  
 Tuolla puoll' on puolisoni,  
 Tuolla aaltojen takana,  
 Takana selän sinisen.

Kant. II, 39.

### Oisko linnun lentoneuot.

Voi, kun loit minua luoja,  
 Kun et luonut lentäväksi,  
 Kotkana kohoavaksi,  
 Lintusena liikkuvaksi!  
 Oisko linnun lentoneuot,  
 Kohottimet kotkalinnun,  
 Saisin siivet hanhoselta,  
 Kurelta kulettimensa;  
 Sitte siiville rupeisin,  
 Lenteleisin, liiteleisin —  
 Kulkisin ma kullan maalle,  
 Asunnoille armahani.  
 Lentäisin lepeämättä,  
 Matkalla makoamatta,  
 Ilman puussa istumatta,  
 Lehvällä levähtämättä;  
 Meret ei estäisi minua,  
 Selät ei ne seisattaisi.  
 En surisi iltaisesta,

Enkä einetruo'istani,  
 Murkinat' en muisteleisi,  
 Viel' en viikonkaan perästä;  
 Armas minun aamustaisi,  
 Illastuttaisi ihana,  
 Kasvo kaunis syötteleisi,  
 Muoto murkinoitteleisi.

Kant. II, 44.

### Itken kurja kullaistani.

En itke isoni maita,  
 Enkä maammoni majoja;  
 Itken kurja kullaistani,  
 Ja katala kaunoistani.  
 Missäpä minun omani,  
 Kussa lie nyt kultaiseni? —  
 En ole sitte silmin nähnyt,  
 Kun laiva läheltä lähti,  
 Joka kultani kuletti,  
 Kauas kantoi kaunoseni,  
 Ylitse selän sinisen,  
 Poikki paljo pauhoavan;  
 Johon ei kuulu kurjan kulkku,  
 Eikä raiku raukan rinta,  
 Vaikka huuan hoilottelen,  
 Valittelen voivottelen.

Tuo Jumala purjetuulta,  
 Eli ratki rasvatyyntä,  
 Etteipä poloisen pojan  
 Sormet soutaissa kuluisi,  
 Sormet suotta souellessa,  
 Käet vettä vellotessa.  
 Sitte tänne tullessansa,  
 Palatessansa kotihin,  
 Suo Jumala suora ranta,

Tyyni valkama valitse,  
 Jotta suurin souteleisi,  
 Matkan oikein osaisi.

Kant. II, 45.

### Tehkös liitto lintuseni.

Kussa lie mun kultueni,  
 Maalla millä marjueni —  
 Lie'kö maalla, vai merellä,  
 Meren suurella selällä,  
 Vaiko Ruotsin rantasilla,  
 Saksan salmilla syvillä,  
 Juntin julmassa soassa,  
 Kapinassa kauhiassa,  
 Joss' on verta säärivarsi,  
 Polvenkorkeus punaista.

Voi ken saattaisi sanoman,  
 Ja kuka kuletteleisi,  
 Ennenkun muut murehen saapi,  
 Akat huolen arvoavi? —  
 Tehkös liitto lintuseni,  
 Salakauppa kaunoseni —  
 Liitto lyökäme välehen,  
 Saakame salainen kauppa,  
 Ilman muien tietämättä,  
 Ja toisen tokatimatta:  
 Mie piän pesästä huolen,  
 Laitan ruoan lapsillesi,  
 Sie lennä ajalla sillä,  
 Saata sana sille maalle,  
 Kussa kulta kuuntelevi,  
 Kautokenkä katselevi.

Ei se jaksa pieni lintu,  
 Ei mennä meren ylitse —

Välehen vähä väsyvi,  
 Pian heikko hengästyvi;  
 Oisko tuuli mielellisnä,  
 Ahavainen kielellisnä,  
 Sepä voisi viestit vieä,  
 Sepä saatella sanomat;  
 Sanan veisi, toisen toisi,  
 Kielen liian liikuttaisi,  
 Kahen kaunihin välillä,  
 Kahen kullan kuulemilla.

Kant. II, 46.

### Armas arkussa ajavi.

Muien turvaset tulevat,  
 Armahaisensa ajavat,  
 Tahi on turvansa tuvassa,  
 Armahat katoksen alla;  
 Minun ei turva tulle'kana,  
 Armahani ei ajane.  
 Eipä liiku linnuistani,  
 Näy ei näätähattuistani,  
 Kujosilla kulkevaksi,  
 Aitoviertä astuvaksi;  
 Kulta kulkevi kulossa,  
 Armas arkussa ajavi,  
 Turva minun on turpehessa,  
 Armas kirkon aian alla,  
 Turpehia tuntemassa,  
 Aitoa armastamassa.

Kant. II, 52.

### Maassa marjani makaavi.

Ikävät on illat pitkät,  
 Apiat on aamuseni,

Ikävät on yötki mulla,  
 Ajat kaikki katkerimmat.  
 Ei ikävä iltaistani,  
 Ei apia aamuistani,  
 Muret muita aikojani;  
 Ihanaistani ikävä,  
 Apiainen armaistani,  
 Mure mustakulmaistani —  
 Ei mun kuulu kullaistani,  
 Näy ei näätärintoani,  
 Ei kuulu kujassa käyvän,  
 Alla ikkunan ajavan,  
 Pilkkovan pinolla puita,  
 Koan eessä kolkehtivan;  
 Maassa marjani makaavi,  
 Mullassa muhaelevi,  
 Alla biekan herttaseni,  
 Kulon alla kultaseni.

Kant. II, 53.

### Pois on mennyt meistä toinen.

Kaks' oli meitä kaunokaista,  
 Tällä saarella kanoa,  
 Ja joella joutsenutta,  
 Yhen muotoiset molemmat.  
 Käsikkähä me kävimmä,  
 Sormikkaha me sovimma,  
 Rinnan riihuonehesen,  
 Kilpoa kiven etehen.

Kaks' oli meitä kaunokaista,  
 Oli kun kanan pojaista;  
 Pois on mennyt meistä toinen,  
 Toinen suuresti surevi,  
 Itkevi ikänsä kaiken,  
 Ajan kaiken kaihoavi.



Vielä toivoisin tulevan  
 Toki kerran kerkiävän  
 Kun ois ottanut evästä,  
 Syönyt lähtöruokiahan,  
 Mennynnä merien taaksi,  
 Maille ouoille osannut —  
 Tulee mies merentakainen,  
 Ei tule turpehen alainen.

Kant. II, 55.

### Vierahan ylösajanta.

Piennä heitti minun emoni,  
 Kylän vaimojen varahan,  
 Kylän naisten kylvetellä,  
 Kylän akkojen ajella.  
 Kaikki tunnen mie katala,  
 Kaikki oon kokenut kurja,  
 Mieron mielen, mieron kielen,  
 Mieron armot armahimmat,  
 Kyläiset hyvinpiännät,  
 Vierahan ylösajannan.

Kun vieras ylös ajavi,  
 Noin se silloin vieras virkki:  
 „Nouse pois, nokinen pölkky,  
 Hava'a vesihakonen,  
 Puhu tulta turve'korva,  
 Lietso lemmon liekuttama!“  
 Ei se niin oma emonen,  
 Noin sanois oma emonen:  
 „Nouse ylös noutamani,  
 Kaapsahtele kantamani,  
 Puhu tulta tuomaseni,  
 Lietso liekuteltuseni;  
 Kun et jaksa, niin lepeä,  
 Ja lietso levättyäsi!“

Kant. II, 108.

## Maassa mieleni matavi.

Niin ne muutamat sanovat,  
 Moniahat arvelevat:  
 „Iloissahan tuo elävi,  
 Riemuissahan riekkahuvi.“ —  
 Minä hoikka huolissani,  
 Ikävissäni ilotsen.

Usein minun utuisen,  
 Usein utuisen lapsen,  
 Maassa mieleni matavi,  
 Alla jalkani asuvi,  
 Alla penkin piehtarovi,  
 Nurkissa nuhaelevi.

Usein minun utuisen,  
 Usein utuisen lapsen,  
 Mieli kulkevi kulossa,  
 Vesakoissa viehkuroivi,  
 Miel' ei tervoa parempi,  
 Syän ei syttä valkiampi.

Usein minä utuinen,  
 Usein utuinen lapsi,  
 Itketän ihanat silmät,  
 Kastuttelen kaian kasvon,  
 Vetytän verevän posken,  
 Hoikan varteni valelen;  
 Kylä tiesi kylpenehen,  
 Veli vettä kantanehen —  
 Minä kylvin kyyneleillä,  
 Hautelin haluvesillä.

Kant. II, 128.

Kyllä huoli virttä tuopi.

Kun olin ennen nuorempana,  
 Kasvavaisena kanana,

Tuli eukko tuonnempata,  
Laulaja Lapin periltä,  
Joka virsiä veteli,  
Monet laulut laulatteli.

Annoin rätsinän akalle,  
Hyvän paian palkastansa,  
Siirrytin sinikeräset,  
Puottelin punaiset langat,  
Hyvän laulun laulannasta,  
Paremmen pajattamasta,  
Virret kielin kertomasta,  
Suin sanat sovittamasta.

Kuules eukko, kuin nyt laulan,  
Kuules akka, kuin sanelen:  
Tuo nyt jälle rätsinäni,  
Palahuta paitavaate,  
Työnnä pois punaiset langat,  
Siirrytä sinikeräset —  
On jo virttä neuomatta,  
Saamatta sanoja kyllin;  
Kyllä huoli virttä tuopi,  
Mure virttä muistuttavi,  
Kaiho kantavi sanoja,  
Mielalani arveloita.

Kant. II, 132.

### Arvan asettaja.

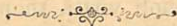
Neito arpoa asetti,  
Laaytteli lastusia:  
„Sano totta luoja merkki,  
Juttele Jumalan arpa!  
Saattele sanomat mulle,  
Varmat liitot liikahuta,  
Minne neito naitanehe,

Orpana otettanehe,  
 Marja maaniteltanehe,  
 Vesilintu vietänehe;  
 Naiahanko naapurihin,  
 Saaha'an salitupihin,  
 Leivän paksun paistajaksi,  
 Vehnäleivän leipojaksi.

Sano arpa syytä myöten,  
 Elä neien mieltä myöten!  
 Jos arpa valehtelevi,  
 Arpa lyöähän tulehen.“

Arpa se ajattelevi:  
 „Kun sanoisin syytä myöten,  
 Neiti huolelle tulisi,  
 Paloinen pahoille mielin.“ —  
 Ei sanonut syytä myöten,  
 Eikä tungettu tulehen.  
 Palamahan paiskattuna.

Kant. II, 138.



## V. Naisten lauluja.

Minä pyy pesätön lintu.

Ajattelen aikojani,  
Muistan muita päiviäni,  
Entistä elantoani;  
Niin oli entinen elanto,  
Kun kesäinen päivän nousu,  
Aamu armas aurinkoinen.  
Niin on nyt minun eloni,  
Kun pimiä pilven ranta,  
Tahi laaka lammin ranta;  
On kun syksy-yö suruinen,  
Pimiä kun talven päivä.

Olin ennen kun olinki,  
Olin kun omenakukka,  
Tahi tuores tuomenkukka;  
Olin mansikka mäellä,  
Punapuola kankahalla,  
Koppelo emon ko'issa,  
Tavi taaton kartanolla,  
Sirkkunen sisaren luona,  
Vesilintu veikon luona —  
Missä nyt minun kotini,  
Kussa kurjan kartanoni?

Koti on koppelon pojilla,  
Kartano kylän kanoilla,  
Pesä pyillä pienoisilla;  
Minä koppelo ko'iton,  
Minä kana kartanoton,

Minä pyy pesätön lintu,  
 Korvess' on minun kotini,  
 Kalliolla kartanoni,  
 Maantiellä minun majani,  
 Turpehessa muut tupani,  
 Aian soppi on suojanani  
 Joka tuuli turvanani,  
 Meren aallot armonani,  
 Meren vaahet varjonani.

Kant. II, 226.

Ei nyt paista palmikkoni.

Kun olin ennen nuorra neinnä,  
 Nuorra neinnä kasvavana,  
 Niin mun keikkui keträpuuni,  
 Kun veikon venehen kokka;  
 Niin mun verkani vihotti,  
 Kun isoni nurminiittu;  
 Niin mun paisti palmikkoni,  
 Kun kaunis kasarivaski;  
 Niin mun huothi kaulahuivit,  
 Kun on kullattu hopia,  
 Tahi kukat kultalatvat,  
 Keskellä kesäsyäntä;  
 Helmukseni hempiämmät,  
 Kaunihimmat karvaltansa,  
 Kun on armas aamurusko,  
 Kaunihimmat taivon kaarta,  
 Sa'an karvan kantavata.  
 Kenkäni käkenä kukkui,  
 Kesälintuna lipasi,  
 Käyessäni kirkkotietä,  
 Toisten tyttöjen keralla.

Nyt on tullut aika toinen,  
 Elo entinen kaonnut;

Ei nyt keiku keträpuuni,  
 Eikä verkani vihota,  
 Paista ei palmikot isosti,  
 Eikä huoha kaulahuivit,  
 Helmukseni ei helota,  
 Eikä kengät kukkuele.

Kant. II, 232.

### Laulan lasta nukkumahan.

Tuuti lasta, tuuti pientä,  
 Tuuti lasta nukkumahan!  
 Laulan lasta nukkumahan,  
 Uuvutan unen rekehen;  
 Käy unonen kätkemähän,  
 Poik' unosen ottamahan,  
 Kultaisehen korjahasi,  
 Hopiaisehen rekehen!

Sitte saatua rekehen,  
 Kopattua korjahasi,  
 Ajele tinaista tietä,  
 Vaskitannerta tasaista;  
 Vieös tuonne vienoistani,  
 Kuletellos kullaistani,  
 Harjulle hopiavuoren,  
 Kultavuoren kukkulalle,  
 Hopiaisehen salohon,  
 Kultaisehen koivikkohon,  
 Kussa käet kullan kukkui,  
 Lauleli hopialinnut.

Kant. II, 174

## Käy unonen kätkyehen.

Tuuti, tuuti tuomen marja,  
 Liiku, liiku lempilehti,  
 Nuku nurmilintuseni,  
 Väsy västäräkkiseni;  
 Nuku, kun minä nukutan,  
 Väsy, kun minä väsyvän!

Vaan eipä minussa liene  
 Lapseni nukuttajata,  
 Ei taia emo poloinen  
 Saaha lasta nukkumahan.  
 Äiä on emolla huolta,  
 Paljo pantua muretta;  
 Uni ei tule use'in  
 Huolellisen huonehesen,  
 Kaihollisen kartanohon,  
 Murehellisen majahan.  
 Kun se ei emo poloinen  
 Saane lasta nukkumahan,  
 Nukuta Jumala lasta,  
 Makauta Maariainen;  
 Saisin itseki levätä,  
 Lapsen orja olla jouten.

Uni jo ulkoa kysyvi,  
 Unen poika porstuasta,  
 Lausuvi lasin takoa,  
 Alta ikkunan anovi:  
 „Onkos lasta kätkyessä,  
 Pientä peitetten sisässä?“  
 Tule tuutuhun unonen,  
 Käy unonen kätkyehen,  
 Lapsen pienen peittehisin,  
 Vakaisen vaattheisin;  
 Anna maata lapsen pienen,  
 Levätä vähäväkisen —



Anna maata maan unia,  
 Maan unia, puun unia.  
 Maarian makiita unta,  
 Pyhän pohratsan \*) lepoa.

Kant. I, 175

Äsken poika poik' olisi.

Tuuvin, tuuvin poikoani,  
 Vaapotan vaka'istani,  
 Tuikseni tuulisäällä,  
 Varakseni vastasäällä.

Tuuti, tuuti poiaistani,  
 Tuuti miestä poiastani,  
 Kyntäjätä, kylväjätä,  
 Siemenen sirottajata,  
 Varsan viejeä vaolle,  
 Mustan ruunan mullokselle!

Tuuti, tuuti poiaistani,  
 Tuuti turvoa pojasta! --  
 Äsken poika poik' olisi,  
 Kun leivän lehosta toisi,  
 Kannikan katajikoilta,  
 Punakuoren kuusikosta,  
 Vesakosta vehnäleivän,  
 Isoselle syöttämästä,  
 Emoselle imettämästä.

Tuuti, tuuti poiaistani,  
 Tuuti turvoa pojasta! --  
 Äsken poika poik' olisi,  
 Kun uuen tuvan tekisi,  
 Uuen saunan salpoaisi,

\*) Pohratsa = Neitsy Maria.

Kynnyksen tuvan etehen,  
Uuen uksen kynnykselle.

Tuuti, tuuti poiaistani,  
Tuuti turvoa pojasta! —  
Äsken poika poik' olisi,  
Kun mulle miniän toisi,  
Veen kantajan vetäisi,  
Saisi saunan lämmittäjän,  
Vastan hautojan hakisi,  
Kuontalon koputtelijan.

Kant. II, 179.



## VI. Miesten lauluja.

Kulle työlle tempoamma.

Me yhen emosen lapset,  
Yhen kantamat kaposen,  
Yhen sotkan suorittamat,  
Yhen peiposen pesemät,  
Yhen hanhen hautelemat,  
Yhen varpusen valamat,  
Kulle nyt työlle tempoamma,  
Kulle viitsimmä viralle? —  
Lyöme'kö remun rekehen,  
Virsiänkärän väkehen,  
Sovitellen sormiamme,  
Kanteletamme katsellen,  
Laskien käen kätehen,  
Ha'an toisehen haka'an,  
Lauloaksemma hyviä,  
Parahia pannaksemma,  
Kuulla noien kultasien,  
Tietä mielitehtosien,  
Nuorisossa nousevassa,  
Kansassa kasuavassa.

Kant. II. 269.

---

Joko laululle lähemmä.

Hoi velinen veitoseni,  
Suullinen sanalliseni,

Kieli-kasvin-kumppalini,  
 Kuulestamma, kun sanelen:  
 Harvoin on hanhet suutasuksen,  
 Sisarukset silmätysten,  
 Harvoin veiot vieretysten,  
 Emon lapset laiatusten,  
 Näillä raukoilla rajoilla,  
 Poloisilla pohjanmailla.  
 Niin joko laululle lähemmä,  
 Töille virtten työntelemmä,  
 Yhtehen yhyttämme,  
 Kahta'alta käytyämme;  
 Laulaen sanat paremmat,  
 Virret soittaen somemmat.

Lähtiessä laulamahan,  
 Saahessa sanelemahan,  
 Istumma ilokivelle,  
 Laulupaaelle panemma,  
 Kiven kirjavan selälle,  
 Paaen paksun pallialle.  
 Suitamme sovittelemma,  
 Säveltämme säätelemmä,  
 Keritämmä pään kerältä,  
 Saamma solmun sommelolta,  
 Iskemmä käen kätehen,  
 Sormet sormien lomahan,  
 Lauloaksemma hyviä,  
 Parahia pannaksemma,  
 Hyvän iltamme iloksi,  
 Päivän kuulun kunniaksi,  
 Tahi aamun armahaksi,  
 Huomenkuuromme kuluksi.

Kant. II, 270.

## Laula, laula veitoseni.

Laula, laula veitoseni,  
 Kuku, kuku kultaseni;  
 Anna aikasi ilohon,  
 Ääni laske laulamahan!  
 Ota kaunis kantelesi,  
 Soitto kultainen kuleta,  
 Kielet soppehen sovita,  
 Käännä sormet soittamahan,  
 Jotta kuuluisi kujilla,<sup>e</sup>  
 Kajahtaisi kankahilla,  
 Sekä soitto, jotta laulu,  
 Jotta ainoinen ilosi —  
 Kuuluisi kyliä myöten,  
 Kajahtaisi kaikin paikoin,  
 Savossa soria soitto,  
 Ilo kaunis Karjalassa!

Kant. II, 272.

## En joua laulamahan.

Lauloin ennen, lauloin eilen,  
 Laulaisin tänäki päänä,  
 Viel' on virttä tieossani,  
 Saatavillani sanoja;  
 Virttä toista tuulet toisi,  
 Meren aaltoset ajaisi,  
 Linnut liittäisi sanoja,  
 Puien latvat lausehia.  
 Vaan en joua laulamahan,  
 Kesäisiltä kiirehiltä,  
 Heliältä hein'ajalta,  
 Kalakuulta kaunihilta;  
 Lohi kultainen kutevi,  
 Kala kaunis karkajavi,

Minun lapsen laulellessa,  
Päivät suotta soitellessa.

Kant. II, 273.

### Omat on virret oppimani.

Ei ole seppä sen parempi,  
Eikä tarkempi takoja,  
Jos syntyi sysikeolla,  
Kasvoi hiilikankahalla.

En ole opissa ollut,  
Käynyt mailla mahtavien,  
Samonnut Lapin saloja,  
Souellut Viron vesiä;  
Omat on virret oppimani,  
Omat saamani sanaset,  
Tiepuolista tempomani,  
Risukoista riipomani,  
Pajukoista poimimani,  
Vesoista vetelemäni,  
Kanarvoista katkomani,  
Päästä heinän hieromani.  
Kun olin piennä paimenessa,  
Lassa karjan kaitsijana,  
Metisillä mättähillä,  
Kultaisilla kunnahilla,  
Kirjavaisilla kivillä,  
Paistavilla paateroilla;  
Tuuli toi sata sanoa,  
Tuhat ilma tuuvitteli,  
Virret aaltona ajeli,  
Laulut läikkyi lainehina.  
Ne minä kerälle käärin,  
Sykkyrälle syylättelin,  
Panin aitan parven päähän,  
Kukkarohon kultaisehen,

Rasiahan rautaisehen,  
Vaskisehen vakkasehen.

Kant. II, 280.

Noita laulan, joita taian.

Minä mies vähäväkinen,  
Uros heikkohengellinen,  
En ole iso iältä,  
Vahva varren kasvannolta;  
Vaan kuitenkin, kaikitenki,  
Jos ei muut lihavat laula,  
Verevämmät vierettele,  
Niin mä laulan laiha poika,  
Kuiva poika kuikuttelen,  
Laulan laihoilta lihoilta,  
Kupehilta kuuttomilta,  
Tämän iltasen iloksi,  
Tämän päivän päätteheksi.

Noita laulan, joita taian,  
Ennen kuultuja kujerran,  
Ennen saatuja sanoja,  
Opituita ongelmoita,  
Taaton saamia sanoja,  
Vanhemman varustamia.  
Niit' ennen isoni neuoi,  
Oma vanhempi opetti,  
Kahen tietä käyessämme,  
Kolmin kolkutellessamme.  
Ei sanat salahan joua,  
Eikä luottehet lovehen,  
Mahti ei mene maan rakohon,  
Vaikka mahtajat menevät.

Tuo oli laulaja ikuinen,  
Virren porras polvuhinen,

Tuop' on vanha Väinämöinen,  
 Toinen seppo Ilmarinen,  
 Kolmas lieto Lemminkäinen,  
 Sekä kaunis Kaukomieli,  
 Pohjan neiti neljäntenä,  
 Pohjan neiti, Pohjan akka,  
 Viies Antero Vipunen,  
 Se kuues Kaleva vanha.  
 Viel' oli nuori Joukahainen,  
 Vielä muitaki monia,  
 Joit' ennen isoni lauloi,  
 Oma vanhempi opetti.  
 Onko niin elikkä toisin,  
 Eli muite jomminkummin? —  
 Sampo ei puuttunut sanoja,  
 Eikä Louhi luottehia;  
 Sampo vanhani sanoilla,  
 Lahoi Louhi luottehilla,  
 Virsillä Vipunen kuoli,  
 Leikin lyöen Lemminkäinen.

Kant. II, 278.

### Soria sotainen tauti.

Suku suuresti surevi,  
 Laji kaikki kaihoavi,  
 Heimokunta hellehtivi,  
 Saavani minun sotahan,  
 Tykin suuren suun etehen,  
 Rautakirnujen kitahan;  
 Sortuvan sotatiloilla,  
 Vainoteillä vaipuvani.

Vaan elä sure sukuni,  
 Kaihoa lajini kaunis;  
 Enmä silloin suohon sorru,



Enkä kaau kankahalle,  
 Kun minä sotahan kuolen,  
 Kaaun miekan kalskehesen.  
 Soria on sotainen tauti,  
 Soria sotahan kuolta,  
 Hemme miekan helskehesen:  
 Äkin poika pois tulevi,  
 Potematta pois menevi,  
 Laihtumatta lankiavi.

Kant. II 265.

### Varjele Jumala soasta.

Varjele vakainen luoja,  
 Kaitse kaunoinen Jumala,  
 Kavioista vainovarsain,  
 Sorkista sotahevosten!

Varjele vakainen luoja,  
 Kaitse kaunoinen Jumala,  
 Rauan valkian varasta,  
 Terän tuiman tutkamesta,  
 Tykin suuren suun e'estä,  
 Rautakirnujen kiasta!

Varjele vakainen luoja,  
 Kaitse kaunoinen Jumala,  
 Suurilta sotakeoilta,  
 Uron tappotanterilta,  
 Jossa lyiy miestä lyöpi,  
 Tinapalli paiskoavi;  
 Jossa pää pahoin menevi,  
 Sekä kaula katkiavi,  
 Hivus hieno lankiavi,  
 Tukka turhi'in tulevi!

Kant. II, 323.

Tuo kerta rajalle rauha.

Oi Ukko ylinen herra,  
Taivahallinen Jumala,  
Tuo kerta rajalle rauha,  
Suomehen sula sovinto,  
Rauha raukoille rajoille,  
Sana kaunis Karjalahan!

Kun toisit rajalle rauhan,  
Suomehen hyvän sovinnon,  
Viel' ois miestä mielehistä,  
Sulhoa sulosanaista,  
Kyntäjäksi, kylväjäksi,  
Siemenen sirottajaksi;  
Itku ei kuuluisi kujilla,  
Valitus vajojen päissä,  
Lehot ei nurmelle leveisi,  
Pellolle petäjän taimet.

Kant. II, 327.

Ota metsä miehiksesi.

Satoi Ukko uutta lunta,  
Herra hienoista vitiä,  
Sykkyisyisen uuhien verran,  
Verran talvisen jäniksen;  
Lähen miehistä metsälle,  
Urohista ulkotöille,  
Ukon uuelle lumelle,  
Palvoisen panemaviille,  
Jäniksen jälettömälle,  
Hiiren hiihtamattomalle.  
Ota metsä miehiksesi,  
Urohiksesi Tapio,  
Korpi kolkkipoiaksesi,  
Kumpu kumppalivaraksi;  
Ota miestä oppimahan,  
Taivon kaarta katsomahan,  
Otavaista oppimahan,  
Tähtiä tähystämähän!

Kun kuulet minun tulevan,  
 Miehen aimo astuvaksi,  
 Lähe tietä neuomahan,  
 Rastia rakentamahan,  
 Tienvieriä viittomahan,  
 Siltoja siventämähän;  
 Vestä pilkat pitkin maita,  
 Rastit vaaroihin rapaja,  
 Jotta tunnen tuhma käyä,  
 Äkki outo tien osoan!  
 Hiihata hiasta miestä,  
 Takin helmasta taluta,  
 Lykkeä lylyn lävestä,  
 Saata sauan suoverosta,  
 Saata sille saarekselle,  
 Sille kummulle kuleta,  
 Josta saalis saata'isi,  
 Erän toimi tuota'isi,  
 Osin päitä panta'isi,  
 Jakoja jaetta'isi;  
 Kuss' on kuuset kultavöissä,  
 Hopiassa hongan oksat,  
 Koivut kaikki koltuskoissa,  
 Haavat haljakkaveroissa!

Kant. II, 329

### Jäniksen vivulla.

Hakkoan metisen haavan  
 Metisellä kirvehellä,  
 Metiseltä mättähältä,  
 Kultaiselta kunnahalta;  
 Tyven työnnän taivosehen  
 Latvan taivutan lumehen.

Ukko kultainen kuningas,  
 Hopiainen hallitsija,  
 Sa'a nyt mettä taivosesta,

Sa'a mettä latvaselle,  
Siitä kuorelle simoa,  
Mesi syämehen sula'a!

Elina metsän emäntä,  
Vaimo puhasvarrellinen,  
Tuo nyt vilja tuonnempata,  
Metsän linnan liepehiltä,  
Sivulta simasalojen,  
Vaskivaarojen takoa!  
Anna juosta vääräsäären,  
Kierosilmän keikistellä,  
Käyä suuren, käyä pienen,  
Käyä kerran keskisenki,  
Kohti minun pyytöäni,  
Vasten näitä varpujani,  
Muien siimoista sivute,  
Muien ansoista alate!

Jänis jäppä, juppaniska,  
Juokse nyt kohti lankojani;  
Ellös tuonne menkö'känä  
Toisten varpujen tyköhön,  
Siellä surma suin pitäisi,  
Kova kuolo kohtajaisi —  
Muut kaikki vihaiset varvut,  
Täm' yksi metinen varpu,  
Tyvin on työtty taivosehen,  
Latvoin laskettu vitihin.

Juokse nyt vinttura vipuhun,  
Kanttura tähän kaha'an,  
Jouvu riiviö ritahan,  
Pyöräsilmä pyyvyksehen,  
Ennen päivän paistamista,  
Ennen kuun kehittämistä,  
Auringon ylenemistä,  
Koi Jumalan koittamista.

Kant. II, 352.



## VII. Loitsurunoja.

### Varomussanat.

Missä mies varoeleime,  
Uros tuima turveleime?  
Tuossa mies varoeleime,  
Uros tuima turveleime,  
Oven suussa, orren alla,  
Pirtin pihtipuolisessa,  
Pihalla kujosen suussa,  
Veräjissä viimeisissä.

Siinä mies varoeleime  
Vaimollisesta väestä;  
Ei ole ne varat väkevät,  
Eikä turvat luotettavat,  
Niinp' on tuima turveleime,  
Vaivainen varoeleime,  
Urohoisesta väestä:  
Vaatitseime varvikossa,  
Vitsikossa viititseime,  
Tien kahen jakaimessa,  
Sinisen kiven selässä,  
Heiluvilla hettehillä,  
Läikkyvillä lähtehillä,  
Kosken kopruilla kovilla,  
Ve'en vankan vääntehessä.

Siinä mies varoeleime,  
Uros tuima turveleime,  
Rautapaitahan paneime,  
Teräksihin tietteleime,

Vaskisukkihin su'ime,  
 Vaskivöihin valmistaime,  
 Veen varalle, maan varalle,  
 Tulen, valkean varalle,  
 Kiven kirjavan varalle,  
 Taivahisen tahkoloille.  
 Rauta on lakki, rautatakki,  
 Rautahattu hartioilla,  
 Rautakintahat käessä,  
 Rautasaappahat jalassa,  
 Joilla astun Hien maita,  
 Maita Lemmon leyhyttelen,  
 Ett'ei pysty noian nuolet,  
 Eikä velhon veitsirauat,  
 Ei asehet ampumiehen,  
 Eikä tietäjän teräkset.

Loitsurunot.

### Luovutussanat.

Millä ennen liiat liikkui,  
 Millä toipui kehnot toimet?  
 Noilla ennen liiat liikkui,  
 Noilla toipui kehnot toimet,  
 Noilla saamalla sanoilla,  
 Syvän synnyn syytämällä.  
 Niillä sieki, liika, liiku,  
 Niillä sie, paha, pakene,  
 Liiku liikuteltaessa,  
 Järky järkyteltäessä!  
 Liian liikkua pitävi,  
 Pahan vallan pois paeta,  
 Nyt on liitto liikkuasi,  
 Lähtöaika lähteäsi,  
 Tästä ihmisen ihosta,  
 Emon tuoman ruumihista.

Loitsurunot.

## Kipuja manattaissa.

Kunne ma kipuja kiistan,  
 Kunne tuskia manoan,  
 Ihosta imento raukan,  
 Emon tuoman ruumihista?  
 Tuonne ma kipuja kiistan,  
 Tuonne tungen tuskapäitä,  
 Kivut soille, kivut maille,  
 Tuskat aavoille ahoille,  
 Hiekkoihin helisevihin,  
 Somerihin juoksevihin.  
 Kun ei tuostana totelle,  
 Toki tieän toisen paikan:  
 Tuonne ma kipuja kiskon,  
 Tuonne painan pakkopäitä,  
 Kivisiin kallioihin,  
 Rautaisihin raunioihin,  
 Kiviä kivistämähän,  
 Paasia pakottamahan.  
 Ei kivi kipuja itke,  
 Paasi ei vaivoja valita,  
 Vaikka paljon pantahisin,  
 Määrättä mätettähisin,

Loitsurunot.

## Vesillä matkustajan sanat.

Miten silloin lauletahan  
 Ja kuten ajatellahan,  
 Kun ei vie vesi venettä,  
 Tuuli ei purtta tuuvittele?  
 Noin silloin isoni lauloi,  
 Oma vanhempi osasi:  
 „Vetele hyvä vetonen  
 Meniätä matkallansa,

Tuuvittele tuuli purtta,  
 Aalto laivoa ajele;  
 Puhu tuuli purjehesen,  
 Ahava venoseheni,  
 Anna airoille apua,  
 Huovitusta huoparille,  
 Ilman sormin soutamatta,  
 Ve'en kieron kiskomatta,  
 Väljillä meren vesillä,  
 Ulapoilla aukeilla!"

Loitsurunot.

### Rukous karjan puolesta.

Varjele vakainen Luoja,  
 Katso kaunoinen Jumala,  
 Kaitse karja kaunihisti,  
 Varjele vahingon teiltä,  
 Tänä suurena sulana,  
 Herran hellennä kesänä,  
 Ett'ei tuskihin tulisi,  
 Häpeihin hämmentyisi!  
 Kuin katsoit katollisessa,  
 Varoit alla varjolan,  
 Niin katso katottomassa,  
 Varo varjomattomassa,  
 Syöttele metisin syömin,  
 Mesiheinin herkuttele,  
 Jotta karja kaunistuisi,  
 Eistyi emännän vilja,  
 Hyvän suovan mieltä myöten,  
 Pahan suovan paitsi mieltä!

Kun lie kurjat paimenemme,  
 Kehnot karjan kaitsiamme,  
 Paju pannos paimeneksi,



Leppä lehmien keralle,  
 Pihlaja piättimeksi,  
 Tuomi tuojaksi kotihin,  
 Emännäisen etsimättä,  
 Muun väen murehtimatta!

Kun ei paju paimentane,  
 Leppä lehmiä ajane,  
 Tahi ei pihlaja pitäne,  
 Tuomi ei kotihin tuone,  
 Niin pane parempiasi,  
 Työnnä luonnon tyttäriä  
 Minun viljan viitsijäksi,  
 Minun karjan kaitsiaksi,  
 Paljo on piikoja sinulla,  
 Saoin käskyn kuulioita,  
 Eläjiä ilman alla,  
 Luonnottaria hyviä.

Loitsurunot.

## Puiden synty.

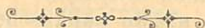
Sampsä poika Pellervöinen  
 Kesät kentällä makasi  
 Keskellä jyväketoa,  
 Jyväparkan parmahalla;  
 Otti kuusia jyviä,  
 Seitsemiä siemeniä,  
 Yhen nää'an nahkasehen,  
 Koipehen kesäoravan,  
 Läksi maita kylvämähän,  
 Toukoja tihittämähän.

Kylvi maita kyyhätteli,  
 Kylvi maita, kylvi soita,  
 Kylvi auhtoja ahoja,  
 Panettavi paasikoita.

Kylvi kummut kuusikoiksi,  
 Mäet kylvi männiköiksi,  
 Kankahat kanervikoiksi,  
 Notkot nuoriksi vesoiksi.  
 Noromaille koivut kylvi,  
 Lepät maille leyhkeille,  
 Kylvi tuomet tuorehille,  
 Pihlajat pyhille maille,  
 Pajut maille paisuville,  
 Raiat nurmien rajoille,  
 Katajat karuille maille,  
 Tammet virran vierimaille.

Läksi puut ylenemähän,  
 Vesat nuoret nousemahan,  
 Tuuliaisen tuu'ittaissa,  
 Ahavaisen liekuttaissa,  
 Kasvoi kuuset kukkalatvat,  
 Lautui lakkapäät petäjät,  
 Nousi koivuset noroilla  
 Lepät mailla leyhkeillä,  
 Tuomet mailla tuorehilla,  
 Pihlajat pyhillä mailla,  
 Pajut mailla paisuvilla,  
 Raiat mailla raikkahilla,  
 Katajat karuilla mailla,  
 Tammet virran vieremillä.

Loitsurunot.



## Kalevalan 44:s runo.

Vaka vanha Väinämöinen  
Arvelevi aivossansa:  
„Nytpä soitanto sopisi,  
Ilon teentä kelpoaisi  
Näillä uusilla oloilla,  
Kaunihilla kartanoilla;  
Vaan on kantele kaonnut,  
Iloni iäti mennyt  
Kalaisehen kartanohon,  
Lohisehen loubikkohon,  
Meren hauan haltioille,  
Vellamon ikiväelle;  
Eikä tuota tuonekana,  
Ahto antane takaisin.“ \*)  
„Oi on seppo Ilmarinen!  
Taoit ennen, taoit eilen,  
Taopa tänäki päänä,  
Tao rautainen harava,  
Haravahan piit tiheät,  
Piit tiheät, varsi pitkä,  
Jolla lainehet haroan,  
Laposille aallot lasken,  
Meren ruo'ikot ru'olle,  
Rannat kaikki karhikoille,  
Soitto jälle saa'akseni,

---

\*) Kun Kalevalan uroot olivat merellä palaamassa Pohjolasta Sammon ryöstännästä, nosti Pohjolan emäntä hirmuisen myrskyn, jossa Väinämöisen ensimmäinen, hauenluusta tehty kannel putosi mereen, jonne se jäi.

Kantelo tavatakseni  
 Kalaisesta kaartehesta,  
 Lohisesta louhikosta!“

Se on seppo Ilmarinen,  
 Takoja iän-ikuinen  
 Takoi rautaisen haravan  
 Varren vaskisen keralla,  
 Piit takoi satoa syltä,  
 Varren viittä valmisteli.

Siitä vanha Väinämöinen  
 Otti rautaisen haravan,  
 Astui tietä pikkaraisen,  
 Kulki matkoa palasen  
 Teloille teräksisille,  
 Vaskisille valkamoille.

Tuoss' oli purtta, kaksi purtta,  
 Kaksi valmista venettä  
 Teloilla teräksisillä,  
 Vaskisilla valkamoilla,  
 Yksi pursi uusi pursi,  
 Toinen pursi vanha pursi.

Sanoi vanha Väinämöinen,  
 Virkki uuelle venolle:  
 „Lähepä veno vesille,  
 Pursi aalloillen ajaite  
 Käsivarren kääntämättä,  
 Peukalon pitelemättä!“

Läksipä veno vesille,  
 Pursi aalloillen ajoihe;  
 Vaka vanha Väinämöinen  
 Itse istuihe perähän,  
 Läksi merta luutimahan,  
 Lainetta lakaisemahan;  
 Luopi lumpehet kokohon,  
 Haravoipi rannan raiskat,  
 Ruoposteli ruo'on ruutut,  
 Ruo'on ruutut, kaislan kaitut,  
 Joka hauanki harasi,  
 Karit kaikki karhieli,

Eipä saanut, ei tavannut  
 Hau'inluista soittoansa,  
 Ikimennyttä iloa,  
 Kaonnutta kanteloa.

Vaka vanha Väinämöinen  
 Astuvi kohen kotia,  
 Alla päin, pahoilla mielin,  
 Kaiken kallella kypärin,  
 Itse tuon sanoiksi kertoi:  
 „Ei tuota enämpi olle  
 Hau'in hampahan iloa,  
 Kalanluista luikutusta.“

Astuessansa ahoa,  
 Saloviertä vierressänsä  
 Kuuli koivun itkeväksi,  
 Puun visan vetistäväksi,  
 Jopa luoksi luontelihe,  
 Lähemmäksi laittelihe.

Kysytteli, lausutteli:  
 „Mit' itket ihana koivu,  
 Puu vihanta vierettelet,  
 Vyöhyt valkea valitat?  
 Ei sua sotahan vieä,  
 Ei tahota tappelohon.“

Koivu taiten vastaeli,  
 Itse virkki puu vihanta:  
 „Niinpä muutamat sanovi  
 Moniahat arvelevi  
 Elävän minun ilossa,  
 Riemussa remuelevan;  
 Minä hoikka huolissani,  
 Ikävissäni iloitsen,  
 Panen pakkopäivissäni,  
 Murehissa murmattelen.“

„Typeryyttä tyhjä itken,  
 Vajauttani valitan,  
 Kun olen osatoin raukka,  
 Tuiki vaivainen varatoin  
 Näillä paikoilla pahoilla,  
 Lakeilla laitumilla.“

„Osalliset, onnelliset  
 Tuota toivovat alati  
 Kesän kaunihin tulevan,  
 Suven suuren lämpiävän;  
 Toisinpa minä typerä,  
 Minä vaivainen varoan:  
 Kuoreni kolottavaksi,  
 Lehtivarvat vietäväksi.“

„Useinpa minun utuisen,  
 Usein utuisen raukan  
 Lapset kerkeän keväimen  
 Luokseni lähenteleikse,  
 Veitsin viisin viiltelevät  
 Halki mahlaisen mahani,  
 Paimenet pabat kesällä  
 Vievät vyöni valkeaisen,  
 Ken lipiksi, ken tupeksi,  
 Kenpä marjatuohiseksi.“

„Usein minun utuisen,  
 Usein utuisen raukan  
 Tytöt allani asuvat,  
 Vierelläni viehkuroivat,  
 Lehvät päältä leikkelevät,  
 Varvat vastoiksi sitovat.“

„Usein minä utuinen,  
 Usein utuinen raukka  
 Kaaetahan kaskipuiksi,  
 Pinopuiksi pilkotahan;  
 Kolmasti tänäi kesänä,  
 Tänä suurena suvena  
 Miehet allani asuivat,  
 Kirvestänsä kitkuttivat  
 Mun poloisen pään menoksi,  
 Heikon henkeni lähöksi.“

Se oli ilo kesästä,  
 Riemu suuresta suvesta;  
 Ei ole talvi sen parempi,  
 Lumen aika armahampi.“

„Jopa aina aikaisehen  
 Mure muo'on muuttelevi,

Pääni painuvi pahaksi,  
 Kasvot käypi kalveaksi  
 Muistellessa mustat päivät,  
 Pahat ajat arvellessa.“

„Siitä tuuli tuskat tuopi,  
 Halla huolet haikeimmat;  
 Tuuli vie vihannan turkin,  
 Halla kaunihin hamehen,  
 Niin minä vähävarainen,  
 Minä koito koivu raukka  
 Jään aivan alastomaksi,  
 Varsin vaattehettomaksi  
 Vilussa värisemähän,  
 Pakkasessa parkumahan.“

Sanoi vanha Väinämöinen:

„Elä itke puu vihanta,  
 Vesa lehti vierettele,  
 Vyöhyt valkea valita!  
 Saat sinä olevan onnen,  
 Elon uuen armahamman;  
 Kohta itkenet ilosta,  
 Riemusta remahutellet.“

Siitä vanha Väinämöinen  
 Koivun soitoksi kuvasi;  
 Veisteli kesäisen päivän,  
 Kalkutteli kanteletta  
 Nenässä utuisen niemen,  
 Päässä saaren terhenisen;  
 Veisti kopan kanteletta,  
 Emäpuun iloa uutta,  
 Kopan koivusta lujasta,  
 Emäpuun visaperästä.

Sanoi vanha Väinämöinen,  
 Itse lausui, noin nimesi:  
 „Tuoss' on koppa kanteletta,  
 Emäpuu iki-iloa;  
 Mistä naulat saatanehe,  
 Vääntimet perittänehe?“

Kasvoi tammi tanhualla,  
 Puu pitkä pihan perällä,

Tammessa tasaiset oksat,  
 Joka oksalla omena,  
 Omenalla kultapyörä,  
 Kultapyörällä käkönen.

Kun käki kukahtelevi,  
 Sanoin viisin virkkelevi,  
 Kultra suusta kumpuavi,  
 Hopea valahtelevi  
 Kultaiselle kunnahalle,  
 Hopeiselle mäelle;  
 Siitä nauhat kantelehen,  
 Vääntimet visäperähän.

Sanoi vanha Väinämöinen,  
 Itse virkki, noin nimesi:  
 „Sain ma nauhat kantelehen  
 Vääntimet visäperähän;  
 Vielä uupuvi vähäisen,  
 Viittä kieltä kanteloinen;  
 Mistä tuohon kielet saisin,  
 Äänöset asetteleisin?“

Läksi kieltä etsimähän,  
 Astuvi ahoa myöten;  
 Istui immikkö aholla,  
 Nuori neitonen norolla,  
 Ei se impi itkenynnä,  
 Ei varsin ilonnutkana,  
 Ilman lauloi itseksensä,  
 Lauloi iltansa kuluksi,  
 Sulhon toivossa tulevan,  
 Armahansa aikehessa.

Vaka vanha Väinämöinen  
 Tuonne kengättä kepitti,  
 Ilman hampsi hattaratta;  
 Sitte sinne tultuansa  
 Alkoi hapsia anella,  
 Itse tuon sanoiksi virkki:  
 „Anna impi hapsiasi,  
 Hieprukka hivuksiasi  
 Kanteloisen kielosiksi,  
 Ääniksi ilon ikuisen!“




Antoi impi hapsiansa,  
 Hienoja hivuksiansa,  
 Antoi hasta viisi, kuusi,  
 Sekä seitsemän hivusta;  
 Siit' on kielet kantelessa,  
 Ääntimet iki-ilossa.

Saip' on soitto valmihiksi;  
 Siitä vanha Väinämöinen  
 Istuiksen alakivelle,  
 Paatiselle portahalle.

Otti kantelon käsille,  
 Ilon itsensä lähemmä,  
 Kären käänti taivahalle,  
 Ponnen polville tukesi,  
 Ääniä asettelevi,  
 Säveliä sääntelevi.

Sai äänet asetetuksi,  
 Soittonsa sovitetuksi;  
 Niin käänti alakäsille,  
 Poikkipuolin polvillensa,  
 Laski kynttä kymmenkunnan,  
 Viisi sormea viritti  
 Kielille kapahumahan,  
 Sävelille hyppimähän.

Siinä vanha Väinämöinen  
 Kun on soitti kanteletta  
 Käsin pienin, hoikin sormin,  
 Peukaloin ulos kiverin,  
 Jopa virkki puu visainen,  
 Vesa lehti vieretteli,  
 Kukahti käkösen kulta,   
 Hivus impyen ilosi.

Sormin soitti Väinämöinen,  
 Kielin kantelo kajasi,  
 Vuoret loukkui, paaet paukkui,  
 Kaikki kalliot tärähti,  
 Kivet laikkui lainehilla,  
 Somerot vesillä souti,  
 Petäjät piti iloa,  
 Kannot hyppi kankahilla.

Kälykset Kalevan naiset  
 Kesken kirjan neulomisen  
 Ne tuohon jokena juoksi,  
 Kaikki virtana vilisi,  
 Nuoret naiset naurusuulla,  
 Emännät ilolla mielin  
 Soitteloä kuulemahan,  
 Iloa imehtimähän.

Mi oli miehiä lähellä,  
 Ne kaikki lakit käessä,  
 Mi oli akkoja lähellä,  
 Ne kaikki käsi posella,  
 Tyttäret vesissä silmin,  
 Pojat maassa polvillansa  
 Kanteloista kuuntelivat,  
 Iloa imehtelivät,  
 Sanoivat samalla suulla,  
 Yhen kielen kerkesivät:

„Ei ole tuota ennen kuultu  
 Noin suloista soitantoa  
 Sinä ilmoisna ikänä,  
 Kuuna kullan valkeana.“

Kuuluvi soorea soitto,  
 Kuului kuutehen kylähän;  
 Eik' ollut sitä otusta,  
 Ku ei tullut kuulemahan  
 Tuota soittoa suloista,  
 Kajahusta kanteloisen.

Mi oli metsän eläintä,  
 Kyykistyivät kynsillehen  
 Kanteloista kuulemahan,  
 Iloa imehtimähän;  
 Ilman linnut lentäväiset  
 Varvulle varustelihe,  
 Veen kalaset kaikenlaiset  
 Rantahan rakentelihe,  
 Matosetki maan alaiset  
 Päälle mullan muuttelihe,  
 Käänteleivät, kuuntelevat  
 Tuota soittoa suloista,

Kantelen iki-iloa,  
 Väinämöisen väännätystä.  
 Siinä vanha Väinämöinen  
 Kyllä soitteli somasti,  
 Kajahutti kaunihisti;  
 Soitti päivän, soitti toisen  
 Yhtehen rupeamahan,  
 Yhen aamun atriehan,  
 Yhen vyönsä vyötäntähän,  
 Yhen paitansa panohon.

Kun hän soitteli kotona,  
 Huonehessa honkaisessa,  
 Niin katot kajahtelivat,  
 Permannot pemahtelivat,  
 Laet lauloi, ukset ulvoi,  
 Kaikki ikkunat iloitsi,  
 Kiukoa kivinen liikkui,  
 Patsas patvinen pajahti.

Kun hän kulki kuusikossa,  
 Vaelti petäjikössä  
 Kuusoset kumartelihe,  
 Männyt mäellä kääntelihe,  
 Kämpöset keolle vierii,  
 Havut juurelle hajosi.

Kun hän liikahti lehossa,  
 Tahii astahti aholla,  
 Lehot leikkiä pitivät,  
 Ahot ainoista iloa,  
 Kukat kulkivat kutuhun,  
 Vesat nuoret notkahteli.



## Sisällys.

### I. Kaikille yhteisiä lauluja.

|                                       |      |     |
|---------------------------------------|------|-----|
| Eriskummainen kantele . . . . .       | siv. | 3.  |
| Elkää ouostuko . . . . .              | ”    | 3.  |
| Miksi en laulaisi? . . . . .          | ”    | 4.  |
| Laula, laula kieli keito! . . . . .   | ”    | 5.  |
| Ei sanat sanoihin puutu . . . . .     | ”    | 7.  |
| Jos ma lauluille rupean . . . . .     | ”    | 8.  |
| Muinainen käkeni . . . . .            | ”    | 9.  |
| Kyll’ on kystä aitassani . . . . .    | ”    | 9.  |
| Erotus mielillä . . . . .             | ”    | 10. |
| Armattoman osa . . . . .              | ”    | 10. |
| Muinaiset ajat paremmat . . . . .     | ”    | 11. |
| Korpi kurjalla kotina . . . . .       | ”    | 12. |
| Kuolisinko koito raukka . . . . .     | ”    | 13. |
| Sortunut ääni . . . . .               | ”    | 13. |
| Ikuinen suru . . . . .                | ”    | 14. |
| Vähä ilo emottomalle käestä . . . . . | ”    | 14. |
| Pimiä isoton pirtti . . . . .         | ”    | 15. |
| Ohoh kullaista kotia! . . . . .       | ”    | 16. |
| Kummaistako kuuleminen . . . . .      | ”    | 17. |
| Toisin ennen, toisin eilen . . . . .  | ”    | 17. |
| Väinämöisen sanoja . . . . .          | ”    | 18. |
| Lintuin keräjät . . . . .             | ”    | 22. |

### II. Paimenlauluja.

|                                |   |     |
|--------------------------------|---|-----|
| Mipä paimenten olla? . . . . . | ” | 25. |
| Missä armahani? . . . . .      | ” | 25. |
| Armahan kulku . . . . .        | ” | 26. |

|                                        |      |     |
|----------------------------------------|------|-----|
| Enkö minäki toivoisi . . . . .         | siv. | 26. |
| Jo tulen kotihin . . . . .             | "    | 27. |
| Juoksin, juoksin joen vartta . . . . . | "    | 28. |

### III. Lasten laulu.

|                        |   |     |
|------------------------|---|-----|
| Luojan kukku . . . . . | " | 30. |
|------------------------|---|-----|

### IV. Tyttöin lauluja.

|                                        |   |     |
|----------------------------------------|---|-----|
| Kuluu ikä laulamattaki . . . . .       | " | 31. |
| Meistä kasvavi kananen . . . . .       | " | 32. |
| Onpa tietty tietyssäni . . . . .       | " | 33. |
| Mitä laihan laulannasta . . . . .      | " | 33. |
| Oisko linnun lentoneuot . . . . .      | " | 34. |
| Itken kurja kullaistani . . . . .      | " | 35. |
| Tehkös liitto lintuseni . . . . .      | " | 36. |
| Armas arkussa ajavi . . . . .          | " | 37. |
| Maassa marjani makaavi . . . . .       | " | 37. |
| Pois on mennyt meistä toinen . . . . . | " | 38. |
| Vierahan ylösajanta . . . . .          | " | 39. |
| Maassa mieleni matavi . . . . .        | " | 40. |
| Kyllä huoli virttä tuopi . . . . .     | " | 40. |
| Arvan asettaja . . . . .               | " | 41. |

### V. Naisten lauluja.

|                                    |   |     |
|------------------------------------|---|-----|
| Minä pyy pesätön lintu . . . . .   | " | 43. |
| Ei nyt paista palmikkoni . . . . . | " | 44. |
| Laulan lasta nukkumahan . . . . .  | " | 45. |
| Käy unonen kätkyehen . . . . .     | " | 46. |
| Äsken poika poik' olisi . . . . .  | " | 47. |

### VI. Miesten lauluja.

|                                     |   |     |
|-------------------------------------|---|-----|
| Kulle työlle tempoamma . . . . .    | " | 49. |
| Joko laululle lähemmä . . . . .     | " | 49. |
| Laula, laula veitoseni . . . . .    | " | 51. |
| En joua laulamahan . . . . .        | " | 51. |
| Omat on virret oppimani . . . . .   | " | 52. |
| Noita laulan, joita taian . . . . . | " | 53. |
| Soria sotainen tauti . . . . .      | " | 54. |

|                                   |   |     |
|-----------------------------------|---|-----|
| Varjele Jumala soasta . . . . .   | ” | 55. |
| Tuo kerta rajalle rauha . . . . . | ” | 56. |
| Ota metsä miehiksesi . . . . .    | ” | 56. |
| Jäniksen vivulla . . . . .        | ” | 57. |

### VII. Loitsuja.

|                                     |   |     |
|-------------------------------------|---|-----|
| Varomussanat . . . . .              | ” | 59. |
| Luovutussanat . . . . .             | ” | 60. |
| Kipuja manattaissa . . . . .        | ” | 61. |
| Vesillä matkustajan sanat . . . . . | ” | 61. |
| Rukous karjan puolesta . . . . .    | ” | 62. |
| Puiden synty . . . . .              | ” | 63. |

### VIII. Kalevalan

|                     |   |     |
|---------------------|---|-----|
| 44:s runo . . . . . | ” | 65. |
|---------------------|---|-----|

100  
Suomen nuorison  
kirjahyllyllä.

Tämän kirjasarjan toimittamisella tarkoitetaan maamme lukuisalle koulunuorisolle kirjasien levittämistä, jotka helppotajuisessa ja miellyttävässä muodossa herättävät nuorissa halua ja kartuttavat tietoja niiden isänmaalliseen sivistykseen kuuluvain aineiden alalla, joita jokaisen kansalaisen tulee tuntea.

Sitä paitsi otetaan tähän sarjaan silloin tällöin aineita, jotka tuottavat nuorisolle hyvää huvia ja virkistystä.

Vaikka tämä kirjasarja siis etupäässä pyrkii nuorison käsiin, koettaa se sentään samalla myöskin olla kansalle yleensä hyvänä ja sivistävänä lukemisena ja toivoo sentähden itselleen sijaa kyläläistenkin kirjahyllyllä.

1:ssä vihkossa (60 sivua) on katsaus kansallisepokseemme Kalevalaan, 2:ssa (76 sivua) valikoima Suomen kansan lauluja. 3:s ja 4:s vihko ilmestyvät ensi syksynä ja sisältävät lyhykäisen katsauksen suomalaiseseen kirjallisuuteen sekä valikoiman uudempaa runoutta. Seuraavien vihkojen sisällystä ei ole vielä tarkkaan määrätty, mutta koetetaan ne tehdä kyllin kelvollisiksi paikallensa ja julaista piankin, jos vain yleisö ja varsinkin kansakoulujen johtokunnat yritystä kannattavat, sillä palkinto kirjoina pitäisi näiden vihkojen kyllä levitä kouluihin.

Vihkon hinta on 50 p:ää, siis ei kallis.

Porvoossa toukokuussa 1887.

Werner Söderström.

## Kodin kirjasto I:

**Kertoelmia.** Kirjoitti **J.** Suomensi *F. m. Tamminen*. Sid. sieviin kausiin. Hinta: 3 m. 50 p.

---

## Kodin kirjasto II:

**Taistelu ja voitto.** Kuvaelmia Rooman keisariajalta. Kirjoitti *V. Schultze*. Suomensid. Sid. sieviin kausiin. Hinta: 2 m. 25 p.

**Kodin kirjasto III ilmestyy syksyllä 1887.**

---

*F. A. de Chateaubriande*, **Viimeisen Aabenserraa-  
gin vaiheet.** Ranskan kielestä suomennettu *J.  
J. M.* Hinta: 1 m.

*Felix Dahn*, **Felicitas.** Historiallinen romaani kansainvaelluksen ajoilta. Saksan kielestä suomennettu. Hinta: 1 m. 50 p.

*A. L. O. E.*, **Intialaisia kuvaelmia.** Suomensid. Hinta: 75 p.

*Just. W. Flood*, **Mereltä ja rannikolta.** Kertomuksia. Norjan kielestä suomennettu *A—o.* Hinta: 80 p.

*C. H. Mellin*, **Paavo Nissinen.** Kuvaelmia viimeisestä Suomen sodasta. Suomensid. Antti Jalava. Päällyslehti varustettu kauniilla kivipainokuvalla. Hinta: 1 m. 25 p.

*C. H. Mellin*, **Ulla Fersen.** Kuvaelmia meritapauksista 1788 vuoden sodasta. Suomensid. Arvo L:n. Hinta: 1 m. 25 p.

---